

ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕКТИВ

Шкільна педагогіка, на відміну від наукової, може бути особистісно-ідентифікована, і саме тому шкільне життя є уособленням психологічного світу вчителя. Методична робота з педагогічним колективом безпосередньо торкається цього світу.

Низка методик цього розділу стосується ділового професійного спілкування, що є полем актуалізації професійних якостей вчителя.

Найбільш простою за конструктивними особливостями є анкета «*Психологічна культура вчителя*». За зовнішньою простотою тексту анкети прихована важка для вчителя професійна проблема: рефлексія з приводу власної професійної спроможності та адекватне оцінювання власних професійних якостей, серед яких психологічні знання мають бути базовими професійними характеристиками.

Анкета «Психологічна культура вчителя»

Просимо Вас заповнити цю анкету з метою вивчення психологічної культури вчителів нашого навчального закладу.

1. Чи задоволені ви як учитель своєю психологічною підготовкою?

1. Повністю.   2. Частково.   3. Дуже мало.   4. Зовсім незадоволений.   5. Інше _____

2. Як часто у вас виникають сумніви щодо правильності власних психолого-педагогічних дій та вчинків?

1. Ніколи не виникають   2. Майже ніколи.   3. Іноді.   4. Часто.
5. Постійно.

3. З ким вам легше спілкуватись? (Вкажіть пріоритетність.)

- 3 учнями та їхніми батьками ( ).
- 3 колегами і адміністрацією ( ).
- Із своїми дітьми, близькими людьми, друзями ( ).
- 3 малознайомими людьми ( ).

4. Які психологічні методи ви найчастіше використовуєте у своїй педагогічній діяльності?

1. Самооцінка.   2. Спостереження.   3. Бесіда.   4. Експеримент.
5. Анкетування.   6. Тестування.   7. Соціометрія.   8. Тренінг.   9. Інше.

Якими з них володієте?

Більшою мірою	Меншою мірою	Бажаєте оволодіти
1.	1	1
2.	2.	2.
3.	3.	3.

Примітка. Користуючись переліком психологічних методів, виберіть з них ті, якими володієте меншою мірою, більшою мірою, бажаєте оволодіти. Запишіть їх у табличку. Зважте, що під першим номером має бути записаний той метод, уподобання до якого сильніше, під другим — уподобання до якого слабше.

5. Недостатність яких психологічних знань ви гостро відчували після закінчення вузу і не змогли компенсувати під час роботи у навчальному закладі?
-
-

6. Яким чином ви намагаетесь компенсувати дефіцит психологічних знань?
-
-

7. Що з прочитаних книг на психологічну тему вам особливо запам'яталося (назва книги чи статті, автор).
-
-
-

Дякуємо за співпрацю!

Методика **вивчення привабливості роботи** як одного з показників **соціально-психологічного клімату** включена в план дослідження тому, що системна оцінка привабливості роботи вміщує в себе спектр емоційно-оцінного ставлення вчителя до школи. Подамо опис методики вивчення соціально-психологічного клімату (СПК).

Під *соціально-психологічним кліматом* розуміють загальний емоційно-динамічний настрій, у якому відбувається система взаємостосунків, що скла-

лася, домінуючий настрій, задоволеність роботою, її привабливість, єдність колективних та особистих цілей, ступінь зближення офіційних та неофіційних стосунків на діловій основі. СПК формується на підставі суб'єктивної думки та відношення людини до оточуючої її обстановки: до людей, до умов праці, стилю керівництва. До найбільш важливих критеріїв оцінки СПК належить задоволеність (або привабливість) роботою в колективі.

Порядок проведення: опитування проводиться як груповим, так і індивідуальним способом. До опитування бажано залучити не менше 75-80% членів колективу. Тільки тоді можна говорити про СПК колективу.

Відповідати на запитання анкети потрібно у двох варіантах («Як є» і «Як має бути»). Під час опрацювання анкети респондентом у першому варіанті («Як є») оцінюються реально існуючі умови та обставини праці. У другому варіанті («Як має бути») проводиться оцінка тих самих умов та обставин праці, але з точки зору побажань. Порівняння оцінок на запитання анкети у двох варіантах і є показником суб'єктивної привабливості роботи в даному колективі.

Анкета вивчення соціально-психологічного клімату колективу

№	Запитання	Шкала оцінювання									
		Справедливо так не буває									
		10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
1.	У роботі завжди є щось нове, незнайоме, дійсно цікаве										
2.	Хороші, не шкідливі для людини, санітарно-гігієнічні умови праці										
3.	У колективі теплі і дружні взаємини між людьми										
4.	У мене багато друзів по роботі, які мене цінують та поважають										
5.	Є можливість підвищувати свою кваліфікацію, професійну грамотність										
6.	Висока заробітна платня										

7.	У колективі існує нетерпиме ставлення до безгосподарності, нечесності								
8.	У колективі більшість — висококваліфіковані, грамотні працівники								
9.	У більшості членів колективу відповідальне ставлення до своїх обов'язків								
10.	Завжди своєчасно ремонтують навчальні кабінети і обладнання, доставляють матеріали та навчальні посібники								
11.	У колективі постійно зростає педагогічна майстерність та ефективність праці								
12.	Робота проста, не потребує спеціальної підготовки								
13.	Про мою роботу не соромно розповісти друзям та знайомим								
14.	У процесі роботи завжди є можливість поговорити з товаришами по роботі								
15.	Робота потребує спеціальних знань та умінь								
16.	Робота безпечна, не містить психологічно-травмуючих ситуацій								
17.	Є можливість опанувати різні педагогічні дисципліни, поглибити власний методичний рівень								
18.	Я користуюсь авторитетом та довірою серед працівників нашого колективу								
19.	Більшість у колективі — це приемні та симпатичні люди, з якими можна добре працювати і відпочити								
20.	Є можливість отримувати премії								
21.	У колективі склалися відносини взаємодопомоги та співпраці								
22.	Більшість членів колективу мають середню спеціальну та вищу освіту								
23.	У колективі відсутні порушення трудової дисципліни, правил техніки безпеки, спізнення								
24.	У навчальному закладі повністю відсутня робота в позаурочний час та вихідні дні								

25.	У колективі постійно знижується доля педагогічно недоцільної праці										
26.	Робота не важка, не включає фізичного перевтомлення										
27.	Моя робота має велике значення для діяльності всього колективу										
28.	Керівник часто обговорює зі мною різні виробничі питання										
29.	Робота різноманітна, потребує кмітливості, спонукає до думки										
30.	Обладнання та оснащення кабінетів добре, зручне										
31.	У колективі відсутні будь-які конфлікти між працівниками										
32.	Адміністрація закладу цінує мене як працівника										
33.	Створені добре умови для навчання										
34.	У колективі стосунки між людьми будується на підставі вимогливості та принциповості										
35.	Більшість працівників навчалися або навчаються в системі підвищення кваліфікації										
36.	Більшість членів колективу творчо ставляться до праці										
37.	Робота ритмічна, без штурмівщини										
38.	У колективі немає недоліків у роботі										
39.	Висока платня за понадурочні години та роботу у вихідні дні										
40.	Умови праці дозволяють обрати зручний темп роботи										
41.	Результати моєї праці дуже важливі										
42.	Керівник завжди цікавиться моїми особистими справами										
43.	Робота потребує високої кваліфікації										
44.	Місця загального користування: учительська, методкабінет та ін. добре облаштовані										
45.	У колективі склалася атмосфера довіри та доброзичливості										
46.	Мій керівник мене поважає										

47.	Є можливість постійно підвищувати методичну грамотність										
48.	Добре забезпечення членів колективу путівками, місцями в дитячому садку										
49.	Організованість та згуртованість усього колективу висока										
50.	Більшість членів колективу беруть активну участь у суспільному житті										
51.	У колективі кожен вважає своїм обов'язком домогтися підвищення якості навчально-виховного процесу										
52.	Розклад уроків зручний										
53.	У колективі завжди суворо виконуються всі плани										
54.	Робота не накладає на працівника великої відповідальності										
55.	Наш колектив відіграє важливу роль в житті свого міста										
56.	Члени колективу часто проводять дозвілля разом										

Дякуємо за співпрацю!

Обробка результату

Для зручності обробки всі потреби, що вивчаються, зведені у 14 шкал і представлені у бланку відповідей рядками.

Шкали потреб

Номер шкали   Перелік потреб, що вивчаються   Номери запитань

1. Потреба у творчій та цікавій роботі 1, 15, 29, 43
2. Потреба у сприятливих умовах праці 2, 16, 30, 44
3. Потреба у теплих та довірчих відносинах у колективі 3, 17, 31, 45
4. Потреба у визнанні, в особистому авторитеті 4, 18, 32, 46
5. Потреба у власному розвитку 5, 19, 33, 47
6. Потреба в особистому матеріальному та соціальному забезпеченні 6, 20, 34, 48
7. Потреба у принципових та вимогливих взаєминах у колективі 7, 21, 35, 49

8. Потреба в індивідуальному розвиткові всіх членів колективу 8, 22, 36, 50
9. Потреба в активній життєвій позиції всіх членів колективу 9, 23, 37, 51
10. Потреба в хорошій організації праці 10, 24, 38, 52
11. Потреба у виробничих успіхах всього колективу 11, 25, 39, 53
12. Утилітарна потреба 12, 26, 40, 54
13. Потреба в суспільному визнанні особистого вкладу та важливе ті роботи в колективі в цілому 13, 27, 41, 55
14. Потреба у спілкуванні як по «вертикалі», так і по «горизонталі» 14, 28, 42, 56

Бланк відповідей

(Структура бланка відповідей для 1 варіанта «Як є»
і для II варіанту «Як має бути» ідентична)

№	Бал	№	Бал	№	Бал	№	Бал	<i>Сума</i>	<i>Середнє</i>
								<i>по рядку</i>	<i>M, (Mi)</i>
1		15		29		43			
2		16		30		44			
3		17		31		45			
4		18		32		46			
5		19		33		47			
6		20		34		48			
7		21		35		49			
8		22		36		50			
9		23		37		51			
10		24		38		52			
11		25		39		53			
12		26		40		54			
13		27		41		55			
14		28		42		56			

Обчислення отриманих значень робимо за таким планом:

Знайти середнє арифметичне значення в кожному рядку (шкалі) окремо для першого (Mi) та другого (М-г) варіантів анкети.

АНКЕТА ДЛЯ ПЕДАГОГІВ

1. ЧИ ЗАДОВОЛЕНІ ВИ СВОЄЮ РОБОТОЮ В ШКОЛІ ЗАГАЛОМ?

- A. Так.   B. Радше так, ніж ні.   C. Радше ні, ніж так.
D. Ні.

2. Чи задоволені Ви:

	A. Так	B. Ні	C. Важко відповісти
Своєю професією			
Організацією навчально-виховної роботи у вашому навчальному закладі			
Оцінкою Вашої праці в колективі			
Реалізацією свого творчого потенціалу			
Стилем роботи адміністрації			
Відносинами з директором			
Відносинами у педколективі			
Відносинами із заступниками директора			
Відносинами з учнями			

3. Що Вам подобається в житті вашого навчального закладу (зазначте головне)?

---

4. Що Вам найбільше не подобається в житті вашої школи і що треба змінити, поліпшити?

---

5. Оцініть за 5-ти бальною системою психологічну атмосферу у вашому колективі

	1	2	3	4	5
Доброзичливість					
Продуктивність					
Співробітництво					
Творчість				.	

6. Наскільки часто у Вас виникають конфлікти?

	A. Часто	B. Рідко	C. Не виникають
З адміністрацією навчального закладу			
З колегами			
З учнями			
З батьками учнів			

7. Наскільки часто і з яких причин у Вас виникають конфлікти в навчальному закладі

	A. Часто	B. Рідко	C. Не виникають
Авторитарний стиль керівництва			
Необ'ективна оцінка Вашої праці			
Несправедливий розподіл учебового навантаження			
Некомпетентність у спілкуванні			
Різний підхід до навчання й виховання			
Недбалість учнів			
На грунті особистісних відносин			

8. Чи маєте Ви намір у найближчі 2-3 роки змінити:

	A. Так	B. Ні	C. Мені важко відповісти
Місце роботи			
Професію			

9. Які якості, на Ваш погляд, є найважливішими у відношеннях вчитель-учень (проранжуйте з позиції):

Якості	Вчитель (ранг)	Учень (ранг)
Знання		
Відвертість, щирість		
Розуміння		
Додержання норм		
Повага до особистості		
Ерудиція		

Напишіть, будь ласка, деякі відомості про себе:

10. Ваш вік:

A. до 30 років   B. 30-39 років   C. 40-49 років   D. 50 років та більше

11. Стать: A. Чоловіча   B. Жіноча

12. Стаж роботи у даній школі:

A. До 3-х років   B. 3-10 років   C. 10-20 років   D. Понад 20 років

СОЦІОМЕТРИЧНА АНКЕТА ДЛЯ ПЕДАГОГІВ

Виберіть не більше, ніж 5 чоловік зі складу вчителів школи:

1. До кого з колег Ви звернетесь за допомогою?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

2. До кого з колег Ви звернетесь у скрутній життєвій ситуації?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

3. З ким із колег Ви найчастіше спілкуєтесь і хотіли б спілкуватися у вільний час

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

4. Хто з молодих колег, на Вашу думку, може стати хорошим керівником школи?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

ДЯКУЄМО!